

Nr 108.

Av herr **Olsson, Oscar, m. fl.**, om åvägabringande av utredning i fråga om föräldrars befriande från skyldigheten att bekosta skolmateriel åt barn i folk- och småskolor.

I motion till andra kammaren under föregående riksdagen föredrogs en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning på vilket sätt och efter vilka grunder en samverkan mellan stat och kommun må kunna åstadkommas för beredande av kostnadsfri skolmateriel åt barn i folk- och småskolor.

Motionen tillstyrktes enhälligt av andra kammarens första tillfälliga utskott och bifölls i kammaren utan debatt. Däremot avslogs motionen i första kammaren, men med endast två rösters majoritet.

Det torde emellertid vara ovedersägligt, att föräldrarnas skyldighet att hålla sina barn i folkskolan med nödig skolmateriel är en inte endast ojämnt och i högsta grad orättvist fördelad utan även en i många fall synnerligen betungande skatteplåga. Vi ha nämligen skolplikt här i landet, vilken ingen medborgare får undandraga sig för sina barn, och därmed följer för barnens föräldrar lika obligatoriskt en hel rad av staten utkrävda nödvändiga utgifter utan hänsyn till föräldrarnas olika ekonomiska bärkraft. Är det ett samhällsintresse att ge alla landets barn det minimum av bildning, som folkskolan avser att bibringa, bör det också åligga samhället att vidtaga en så långt möjligt rättvis utjämning av de bördor, som för detta ändamål påläggas folket. Och det kan inte vara rättvist, att en fattig eller mindre bemedlad familjefader med många barn för detta samhällsintresses tillgodoseende skall tvingas att utbetala något hundratal kronor till skolmateriel, under det att en barnlös familjefader, han må vara hur förmögen som helst, är alldeles befriad från denna beskattning. Den enda orättvisa, som skulle kunna ligga i att det allmänna

övertog föräldrarnas skyldighet att bekosta folkskolebarnens skolmateriel, skulle väl ligga däri, att en del föräldrar låta sina barn gå i andra skolor än folkskolan, där de själva få hålla sig med skolböcker o. s. v. Men de förmåner, som det allmänna, även rent ekonomiskt, låter komma de föräldrarnas barn till godo genom den betydligt bättre utbildning dessa på så sätt erhålla, kunna icke alls uppvägas av den obetydliga ökning i skattebördorna, som ett bifall till det här föreliggande förslaget skulle medföra. För övrigt gå ungefär 94 procent av barn i skolpliktsåldern i folkskolan, varför endast en ytterst liten del av utgifterna för den fria skolmaterielen komme att drabba den, vars barn åtnjuta förmånen av den bättre skolundervisningen.

Fördelarna för skolans arbete av att barnen, även de fattigaste, alltid hade nödig skolmateriel, utan att hemmets redan dessförutan nog så tunga ekonomiska bekymmer därför ytterligare behövde ökas, ligger i allt för öppen dag, för att därpå skulle behöva spillas några ord.

Det är egentligen två farhågor, som gjort sig gällande mot förslaget om fri skolmateriel för folkskolebarnen.

Man har anmärkt, att det ur uppfostringssynpunkt vore riktigast, att föräldrarna bekostade skolmaterielen, emedan barnen då av föräldrarna skulle tillhållas att vara mera aktsamma om sina böcker. Men naturligtvis kan aldeles samma grad av aktsamhet vinnas genom en bestämmelse, att föräldrarna finge ersätta den materiel, som av barnen erhöles i skolan, men skadades eller fördärvades genom vårdslöshet och oaktsamhet.

Redan nu finns det kommuner, som tillhandahålla barnen fri skolmateriel, utan att denna farhåga tycks ha besannats.

Den andra anmärkningen har gått ut på, att det skulle bli så stora bördor, som skulle påläggas det allmänna, om folkskolebarnen finge fri skolmateriel. För belysandet av den frågan kan hänvisas till utredningen av andra kammarens första tillfälliga utskott i dess betänkande vid 1917 års riksdag.

»Den skolmateriel, som barnen behöva, är av tre slag: läseböcker, läroböcker och förbrukningsmateriel. För den egentliga folkskolans barn bekostas läseböcker i regel av skolkassan. Dessa böcker äro dyrbara och stora och kunna ej lämpligen medföras till hemmen utan användas för det mesta endast på lärorummet, där de begagnas av den ena generationen barn efter den andra, tills de blivit utslitna eller föråldrade. Småskolans läseböcker däremot köpas i regel av barnen, likaså läroböckerna i både småskola och folkskola. Beträffande förbrukningsmaterielen — papper,

pennor, kautschuk m. m. — är det också vanligast, att den köpes av barnen, men det förekommer rätt ofta, att åtminstone en del av denna materiel bekostas av skolkassan.

Enligt inom utskottet gjorda beräkningar uppgå utgifterna för skolmateriel under hela skoltiden till ungefär följande belopp i en folkskola litt. B, den skoltyp, som är den vanligaste på landsbygden: läseböcker (i småskolan) kronor 2: 50, läroböcker kronor 6: 50, förbrukningsmateriel 12: — kronor eller tillsammans omkring 21: — kronor.»

I första kammaren beräknade ordföranden i dess första tillfälliga utskott på grundval av dessa siffror de sammanlagda årliga utgifterna för skolmateriel till samtliga folkskolebarn (ungefär 780,000 enligt senast tillgängliga statistik) till 2,730,000 kronor (med sexårig skolgång bli nämligen utgifterna per år för varje folkskolebarn 3: 50 kronor.)

Denna summa är i och för sig inte avskräckande, när man tar i betraktande allt vad som skulle vinnas genom införandet av fri skolmateriel för barnen.

De torde emellertid vara lämpligt att ta under övervägande, hur denna skattesumma lämpligast skulle fördelas på staten och kommunerna. Åtskilliga kommuner ha ju redan insett rättvisan och fördelen av att tillhandahålla fri skolmateriel, men även om folkskolan fortfarande skall betraktas som i första hand en kommunal angelägenhet, torde det dock med det för närvarande så högst ojämnt fördelade kommunala skattetrycket här i landet ej vara tillrådligt att just nu lägga större delen av denna börda på kommunerna. Det skulle kunna bli för kännbart för de mest skattetyngda kommunerna.

Tvärt om torde det från de flesta synpunkter vara lämpligast, att huvudparten lades på kronoskatten. Det kunde ju tänkas, att statens bidrag till den fria skolmaterielen borde utgå i samma proportion som statens bidrag till folkskollärarelönerna. Fördelningsfrågan kan emellertid vara beroende på så många omständigheter, att det torde vara klokast av riksdagen att inte alls binda en kommande utredning på den punkten.

Slutligen må som ett beaktansvärt skäl för införandet just i dessa tider av fri skolmateriel för barnen i folkskolan erinras om, vilken betydelse som dyrtidshjälp detta skulle ha för i synnerhet barnrika, mindre bemedlade familjer.

Med stöd av förestående motivering hemställa vi således,

att första kammaren för sin del måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda, på vilket sätt och efter vilka grunder en samverkan mellan stat och kommun må kunna åstadkommas för övertagande helt eller delvis av föräldrarna nu åliggande skyldighet att för sina barn i folk- och småskolan bekosta erforderlig skolmateriel.

Stockholm den 26 januari 1918.

Oscar Olsson.

Olof Olsson.

Nils Persson.

Helge Bäckström.

Fredrik Ström.
